

उत्तराखण्डसंस्कृतविश्वविद्यालयः, हरिद्वारम्

साहित्य एवं संस्कृतिसंकायान्तर्गतः साहित्यविभागः
(राष्ट्रीयशिक्षानीतिः 2020 इत्याधरितः त्रिवर्षीय शास्त्रिसम्मानितपाठ्यक्रमः)

विषयः- साहित्यम् प्रथमसत्रम्

पत्रम् पाठ्यग्रन्थौ- पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSCC-01 क-साहित्यदर्पणः (आचार्यविश्वनाथप्रणीतः) 75+25 =100 04
ख-काव्यादर्शः (आचार्यदण्डिप्रणीतः)

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	साहित्यदर्पणे प्रथमपरिच्छेदः (आदितः मम्मटकाव्यलक्षणनिरासपर्यन्तम्)	15
2	साहित्यदर्पणे प्रथमपरिच्छेदः (अवशिष्टो भागः)	15
3	साहित्यदर्पणे नवमपरिच्छेदः (सम्पूर्णः)	15
4	काव्यादर्शे प्रथमपरिच्छेदः (आदितः रसलक्षणविवेकपर्यन्तम्)	15
5	काव्यादर्शे प्रथमपरिच्छेदः (अवशिष्टो भागः)	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थौ- पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSCC-02 क-किरातार्जुनीयमहाकाव्यम् 75+25 =100 04
ख-कुमारसम्भवमहाकाव्यम्

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	किरातार्जुनीयमहाकाव्यम्- प्रथमसर्गः (1 तः 30 तमं पद्यं यावत्)।	15
2	किरातार्जुनीयमहाकाव्यम्- प्रथमसर्गः (31तः अन्त्यं यावत्)।	15
3	कुमारसम्भवमहाकाव्यम् – पञ्चमसर्गः (1 तः 30 तमं पद्यं यावत्)।	15
4	कुमारसम्भवमहाकाव्यम् – पञ्चमसर्गः (31तः 60 तमं पद्यं यावत्)।	15
5	कुमारसम्भवमहाकाव्यम् – पञ्चमसर्गः (61तः अन्त्यं यावत्)।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थौ- पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSE-01 क-साहित्यदर्पणः(आचार्यविश्वनाथप्रणीतः) 75+25 =100 04
ख-वृत्तरत्नाकरः (आचार्यकेदारभट्टप्रणीतः)

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	साहित्यदर्पणे दशमपरिच्छेदः (आदितः उत्प्रेक्षालङ्कारनिरूपणपर्यन्तम्)	15
2	साहित्यदर्पणे दशमपरिच्छेदः (अतिशयोक्तिः अन्त्यं यावत्)	15
3	वृत्तरत्नाकरे प्रमुखाणि छन्दांसि - अनुष्टुप्, आर्या, इन्द्रवज्रा, उपेन्द्रवज्रा, उपजातिः, दोधकम्।	15
4	वृत्तरत्नाकरे प्रमुखाणि छन्दांसि - वंशस्थम्, त्रोटकम्, द्रुतविलम्बितम्, भुजंगप्रयातम्, स्रग्विणी, प्रहर्षिणी, बसन्ततिलका।	15
5	वृत्तरत्नाकरे प्रमुखाणि छन्दांसि - मालिनी, शिखरिणी, पृथ्वी, हरिणी, मन्दाक्रान्ता, शार्दूलविक्रीडितम्, स्रग्धरा।	15

तिरुंगाध्याय
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्डसंस्कृतविश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25
---	-------------------------	----

पत्रम् पाठ्यविषयः पूर्णङ्काः क्रेडिट
AECC-01 संस्कृतभाषादक्षता 75+25 =100 02

इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	संस्कृतवर्णज्ञानम् – माहेश्वरसूत्राणि, वर्णमालापरिचयः, उच्चारणस्थानानि	15
2	कारकपरिचयः	15
3	शब्दरूपाणि- रामः, रमा, पुस्तकम्, हरिः, गुरुः	15
4	धातुरूपाणि- पठ् धातोः लट्-लोट्-लङ्-विधिलिङ्ग-लृटलकाराः (परस्मैपदम्)	15
5	संज्ञा-प्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुदिः)	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

शास्त्री (साहित्यम्) द्वितीयसत्रम्

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः- पूर्णङ्काः क्रेडिट
DSCC-03 हर्षचरितम् (महाकविबाणभट्टविरचितम्) 75+25 =100 04

इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	प्रथमोच्छवासः।	15
2	द्वितीयोच्छवासः।	15
3	तृतीयोच्छवासः।	15
4	चतुर्थोच्छवासः।	15
5	पञ्चमोच्छवासः।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

चतुर्थपत्रम् पाठ्यग्रन्थौ- पूर्णङ्काः क्रेडिट

DSCC-04 क-दशकुमारचरितम् (महाकविदण्डिप्रणीतम्) 75+25 =100 04
ख-काव्यालङ्कारः (आचार्यभामहप्रणीतः)

इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	दशकुमारचरितम् (प्रथम-द्वितीयोच्छवासौ) ।	15
2	दशकुमारचरितम् (द्वितीय-तृतीयोच्छवासौ) ।	15
3	दशकुमारचरितम् (पञ्चमोच्छवासः) ।	15
4	काव्यालङ्कारः (आदितः महाकाव्यलक्षणं यावत्) ।	15
5	काव्यालङ्कारः (शिष्टो भागः) ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

विभागाध्यक्ष
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

पत्रम्	पाठ्यग्रन्थः-	पूर्णाङ्काः	क्रेडिट
DSE-02	अभिज्ञानशाकुन्तलम्(महाकविकालिदासप्रणीतम्)	75+25 =100	04
इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः	
1	प्रथमोऽङ्कः ।	15	
2	द्वितीयोऽङ्कः ।	15	
3	तृतीयोऽङ्कः ।	15	
4	चतुर्थः पञ्चमोऽङ्कश्च ।	15	
5	षष्ठः सप्तमोऽङ्कश्च ।	15	
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25	

पत्रम्	पाठ्यग्रन्थः-	पूर्णाङ्काः	क्रेडिट
AECC-02	संस्कृतभाषादक्षता	75+25 =100	02
इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः	
1	वाच्य-परिचयः – कर्तृवाच्यं, कर्मवाच्यं तथा भाववाच्यम्।	15	
2	समास-परिचयः (तत्पुरुष-बहुव्रीहि)	15	
3	समास-परिचयः (अव्ययीभाव-द्विगु-द्वन्द्व)	15	
4	स्वर-संधिः (यण-दीर्घ-अयादि-गुण-वृद्धि)	15	
5	संधिः (स्रुत्व, घृत्व, जश्त्व, विसर्ग)	15	
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25	

शास्त्री (साहित्यम्) तृतीयसत्रम्

पत्रम्	पाठ्यग्रन्थः-	पूर्णाङ्काः	क्रेडिट
DSCC-05	साहित्यदर्पणः (आचार्यविश्वनाथप्रणीतः)	75+25=100	04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	साहित्यदर्पणे षष्ठपरिच्छेदः (आदितः नान्द्यनन्तरेतिकर्तव्यतानिरूपणपर्यन्तम्) ।	15
2	साहित्यदर्पणे षष्ठपरिच्छेदः (भारतीवृत्तिः फलयोगनिरूपणपर्यन्तम्)	15
3	साहित्यदर्पणे षष्ठपरिच्छेदः (सन्धिनिरूपणतः रसव्यक्त्यनुरोधेनाङ्ङां सन्निवेशनिरूपणं यावत्)	15
4	साहित्यदर्पणे षष्ठपरिच्छेदः (वृत्तिनिरूपणतः भाणिकानिरूपणपर्यन्तम्)	15
5	साहित्यदर्पणे षष्ठपरिच्छेदः (श्रव्यकाव्यनिरूपणतः अन्त्यं यावत्) ।	15

विभागाध्यक्ष
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25
---	------------------------	----

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः मेघदूतम् (कालिदासप्रणीतम्)
DSCC-06

पूर्णाङ्काः क्रेडिट
75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	मेघदूते पूर्वमेघः (आदितः 22तमं पद्यं यावत्) ।	15
2	मेघदूते पूर्वमेघः (23तः 45 तमं पद्यं यावत्) ।	15
3	मेघदूते पूर्वमेघः (46तः 67तमं पद्यं यावत्) ।	15
4	मेघदूते उत्तरमेघः (आदितः 40तमं पद्यं यावत्) ।	15
5	मेघदूते उत्तरमेघः (41तः अन्त्यं पद्यं यावत्) ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः
DSE-03 नैषधीयचरितम् (महाकविश्रीहर्षप्रणीतम्) -प्रथमद्वितीयसर्गौ ।

पूर्णाङ्काः क्रेडिट
75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	नैषधीयचरिते प्रथमसर्गः (आदितः 50तमं पद्यं यावत्) ।	15
2	नैषधीयचरिते प्रथमसर्गः (51तः 100तमं पद्यं यावत्) ।	15
3	नैषधीयचरिते प्रथमसर्गः (101तः अन्त्यं पद्यं यावत्) ।	15
4	नैषधीयचरिते द्वितीयसर्गः (आदितः 60तमं पद्यं यावत्) ।	15
5	नैषधीयचरिते द्वितीयसर्गः (61तः अन्त्यं पद्यं यावत्) ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः-
AECC-03 संस्कृतभाषादक्षता

पूर्णाङ्काः क्रेडिट
75+25 =100 02

इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	उपसर्गाः	15
2	अव्ययानि	15
3	कृदन्तप्रत्ययाः	15
4	तद्धितप्रत्ययाः	15
5	स्त्रीप्रत्ययाः	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

विभागाध्यक्षा
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

शास्त्री (साहित्यम्)
चतुर्थसत्रम्

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः- साहित्यदर्पणः (आचार्यविश्वनाथप्रणीतः) पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSCC-07 75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	साहित्यदर्पणे सप्तमपरिच्छेदः(आदितः पदपदांशदोषनिरूपणपर्यन्तम्) ।	15
2	साहित्यदर्पणे सप्तमपरिच्छेदः (वाक्यदोषाः) ।	15
3	साहित्यदर्पणे सप्तमपरिच्छेदः (अर्थदोषाः) ।	15
4	साहित्यदर्पणे सप्तमपरिच्छेदः (रसदोषाः) ।	15
5	साहित्यदर्पणे अष्टमपरिच्छेदः (सम्पूर्णः) ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSCC-08 शिशुपालवधमहाकाव्यम् (महाकविमाघप्रणीतम्) 75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	शिशुपालवधमहाकाव्ये प्रथमसर्गः (आदितः 40तमं पद्यं यावत्)	15
2	शिशुपालवधमहाकाव्ये प्रथमसर्गः (41तः अन्त्यं यावत्) ।	15
3	शिशुपालवधमहाकाव्ये द्वितीयसर्गः (आदितः 40तमं पद्यं यावत्)	15
4	शिशुपालवधमहाकाव्ये द्वितीयसर्गः (41तः 80 तमं पद्यं यावत्) ।	15
5	शिशुपालवधमहाकाव्ये द्वितीयसर्गः (81तः अन्त्यं यावत्) ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSE-4 काव्यालङ्कारसूत्राणि (आचार्यवामनविरचितानि) 75+25 =100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	प्रथमाधिकरणे- प्रथम-द्वितीयाध्यायौ ।	15
2	प्रथमाधिकरणे- तृतीयाध्यायः ।	15
3	द्वितीयाधिकरणम् सम्पूर्णम् ।	15
4	तृतीयाधिकरणे - प्रथमोऽध्यायः ।	15
5	तृतीयाधिकरणे - द्वितीयोऽध्यायः ।	15

विभागाध्यक्षा
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25
---	------------------------	----

पत्रम् पाठ्यविषयः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
 AECC-04 संस्कृतभाषादक्षता 75+25=100 02

इकाई	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	हिन्दीभाषया संस्कृतभाषायामनुवादः	15
2	संस्कृतभाषया हिन्दीभाषायामनुवादः	15
3	संस्कृतभाषायां निबन्धलेखनम्- विद्या ददाति विनयम्, परोपकारः, देवभूमिः उत्तराखण्डराज्यम्, संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्, सत्सङ्गतिः, सत्यमेव जयते	15
4	छन्दसां परिचयः- अनुष्टुप्-वंशस्थ-मालिनी-शिखरिणी-इन्द्रवज्रा-आर्याछन्दांसि	15
5	अलंकाराणां परिचयः- उपमा-यमक-अनुप्रास-रूपक-उत्प्रेक्षालंकाराः	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

शास्त्री (साहित्यम्) पञ्चमसत्रम्

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः साहित्यदर्पणः(आचार्यविश्वनाथप्रणीतः) पूर्णाङ्काः क्रेडिट
 DSCC-09 75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	साहित्यदर्पणे द्वितीयपरिच्छेदः - आदितः सङ्केतग्रहं यावत्	15
2	साहित्यदर्पणे द्वितीयपरिच्छेदः - अवशिष्टो भागः ।	15
3	साहित्यदर्पणे तृतीयपरिच्छेदः - आदितः विभावभेदनिरूपणं यावत् ।	15
4	साहित्यदर्पणे तृतीयपरिच्छेदः - नायकलक्षणनिरूपणतः सात्त्विकभावनिरूपणं यावत्	15
5	साहित्यदर्पणं तृतीयपरिच्छेदः व्यभिचारिभावप्रकरणतः अन्त्यं यावत् ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः मृच्छकटिकम् (महाकविशूद्रकप्रणीतम्) पूर्णाङ्काः क्रेडिट
 DSCC-10 75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	मृच्छकटिके - प्रथमद्वितीयाङ्कौ ।	15
2	मृच्छकटिके - तृतीयचतुर्थाङ्की ।	15
3	मृच्छकटिके - पञ्चमषष्ठाङ्कौ ।	15

विभागाध्यक्ष
 संस्कृत-साहित्य विभाग
 उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
 हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

4	मृच्छकटिके - सप्तमअष्टाङ्कौ ।	15
5	मृच्छकटिके - नवमदशमाङ्कौ ।	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSE-5 नाट्यशास्त्रीयमध्ययनम्) नाटकं नाट्यशास्त्रञ्च(75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	उत्तररामचरितम् (प्रथमद्वितीयाङ्कौ)	15
2	उत्तररामचरितम् (तृतीयाङ्कः)	15
3	उत्तररामचरितम् (चतुर्थपञ्चमाङ्कौ)	15
4	उत्तररामचरितम् (षष्ठसप्तमाङ्कौ)	15
5	साहित्यदर्पणे षष्ठपरिच्छेदः (आदितः निर्वहणसन्धेरङ्गानि यावत्)	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

पत्रम् पाठ्यविषयः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
IAPC-01 प्रशिक्षण-कार्यक्रमः/परियोजनाकार्यम्/सामुदायिक-सेवा
/क्षेत्राधारित-पाठ्यक्रमः 100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	प्रशिक्षण-कार्यक्रमः/परियोजनाकार्यम्/सामुदायिक-सेवा/क्षेत्राधारित-पाठ्यक्रमः	100

शास्त्री (साहित्यम्) षष्ठसत्रम्

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः साहित्यदर्पणः(आचार्यविश्वनाथप्रणीतः) पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSCC-11 75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयाः	अङ्काः
1	साहित्यदर्पणे चतुर्थपरिच्छेदः (आदितः अभिधामूलध्वनिभेदनिरूपणं यावत्)	15
2	साहित्यदर्पणे चतुर्थपरिच्छेदः (रसादेरैकविध्यनिरूपणतः ध्वनेरष्टादशविधत्वनिरूपणं यावत्)	15
3	साहित्यदर्पणे चतुर्थपरिच्छेदः (अवशिष्टो भागः)	15

विभागाध्यक्ष
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)

4	साहित्यदर्पणे पञ्चमपरिच्छेदः (आदितः रसादीनामनुमानेऽनन्तर्भावप्रतिपादनं यावत्)	15
5	साहित्यदर्पणे पञ्चमपरिच्छेदः (अवशिष्टो भागः)	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSCC-12 क- रत्नावलीनाटिका (श्रीहर्षप्रणीता) 75+25=100 04
ख- शेवधि:

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयः	अङ्काः
1	रत्नावलीनाटिका - प्रथम-द्वितीयाङ्कौ ।	15
2	रत्नावलीनाटिका - तृतीय-चतुर्थाङ्कौ ।	15
3	शेवधि: (कविपरिचयः 1-7)	15
4	शेवधि: (कविपरिचयः 8-14)	15
5	शेवधि: (कविपरिचयः 15-23)	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)।	25

पत्रम् पाठ्यग्रन्थः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
DSE-6 श्रव्यकाव्यानि 75+25=100 04

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयः	अङ्काः
1	रघुवंशमहाकाव्यम् (प्रथमसर्गे आदितः 40तमं पद्यं यावत्)	15
2	रघुवंशमहाकाव्यम् (प्रथमसर्गे 41तमपद्यतः अन्त्यं पद्यं यावत्)	15
3	रघुवंशमहाकाव्यम् (त्रयोदशसर्गे आदितः 35तमं पद्यं यावत्)	15
4	रघुवंशमहाकाव्यम् (त्रयोदशसर्गे 36तमपद्यतः अन्त्यं पद्यं यावत्)	15
5	कादम्बरी कथामुखम् (आदितः पम्पासरोवरवर्णनं यावत्)	15
6	अनुशिक्षणम् (Tutorial)	25

पत्रम् पाठ्यविषयः पूर्णाङ्काः क्रेडिट
IAPC-02 प्रशिक्षण-कार्यक्रमः/परियोजनाकार्यम्/सामुदायिक-सेवा 100 04
/क्षेत्राधारित-पाठ्यक्रमः

इकाई (भागः)	पाठ्यविषयः	अङ्काः
1	प्रशिक्षण-कार्यक्रमः/परियोजनाकार्यम्/सामुदायिक-सेवा/क्षेत्राधारित-पाठ्यक्रमः	100

विभागाध्यक्ष
संस्कृत-साहित्य विभाग
उत्तराखण्ड संस्कृत विश्वविद्यालय
हरिद्वार (उत्तराखण्ड)